

'Ze plempen een plan over je heen'

Tot 2050 moet in Nederland 1.300 kilometer aan dijken worden versterkt. Ook bij de Waaldijk stuiten de plannen op veel verzet. 'Burgers moeten vooropstaan, niet de centen.'

Mac van Dinther
Heesselt

Op hoge poten beent Jacqueline Maris naar de tuin van haar arbeidershuisje in Heesselt, vlak achter de Waaldijk. Ze wijst naar een schuurtje, dat op zo'n twintig meter afstand van het groene talud staat. 'Tot hier zou de dijk moeten komen', zegt ze, al wijzend. 'Bizar!' Gelukkig voor Maris en haar burens zal het zover niet komen. Na protest van omwonenden heeft waterschap Rivierland besloten om in dit stukje dijk een damwand te plaatsen, waardoor verbreding niet nodig is. Daarmee zijn de tuinjesses gered. Maar, vramen bewoners zich af: als dat hier kan, waarom dan niet overal?

Het rommelt in de polder. Tot 2050 moeten in het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma 1.300 kilometer dijken worden versterkt om te voldoen aan de nieuwe veiligheidsnorm. Dat kost een slordige 12 miljard euro; het duurste waterbeschermingsprogramma sinds de Deltawerken. De grootste opgave ligt in het rivierengebied waar vierhonderd kilometer dijken dringend aan verbetering toe zijn. Een hele puzzel, laat omgevingsmanager Hendrika Jager zien op kaarten van het traject Tiel-Waardenburg aan de wand van het tijdelijke kantoor van de projectorganisatie in het koetshuis van kasteel Neerijnen. Ten zuiden van Tiel wordt een dam-

wand geslagen, omdat de huizen daar dicht op de dijk staan en buitendijks een waardevol natuurgebied ligt. Verderop, bij Ophemert, wordt de dijkverbreed en naar buiten geschoven. Bij Varik en Heesselt worden opnieuw damwanden geplaatst. Daarna wordt de dijk weer verbreed tot aan landgoed Waardenburg waar de smalle hoge dijken behouden blijven.

Alles meegewogen

In dat proces worden alle aspecten tegen elkaar afgewogen, vertelt Hennie Roorda, heemraad van waterschap Rivierland. Waterveiligheid staat voorop, maar de belangen van omwonenden en de natuur worden meegenomen in een uitvoerig inspraakproces. Er zijn voorkeursalternatieven ontwikkeld, zienswijzen ingediend, keukentafelgesprekken gevoerd, informatieavonden gehouden. Elk stukje natuur dat verdwijnt, elke boom die tegen de vlakte moet, wordt elders gecompenseerd. Je kunt het nooit iedereen naar de zin maken, zegt Roorda, 'Maar we leveren maatwerk.'

Achter de dijk in Heesselt wordt meewarig gelachen. Inspraak, het zou wat, zegt Maris. 'Ze plempen een plan over je heen. En als je je mond open doet, krijg je een damwand.' Daar lijkt het wel op, knikt Louis de Jel, woordvoerder van een bewonersinitiatief. 'Het is een lappendeken.'

Op een autotochtje over de dijk laat

lang mee. Hij heeft zijn plan voorgelegd aan deskundigen. 'Onze constructie deugt, zeggen zij. Maar het waterschap vindt het te duur. Terwijl ze nooit hebben doorgetreken hoe veel het precies kost.'

Heemraad Roorda bestrijdt dat. 'Wij hebben de plannen voor de Ideale Rivierdijk uitgebreid bekeken. Er zitten waardevolle elementen in. Maar het kan niet over de hele linie.' Geld is daarbij niet eens het voornaamste beletsel, aldus Roorda.

Brede of ranke dijken?

'Gronddijken hebben bij ons de voorkeur, omdat die in de toekomst gemakkelijker te verhogen zijn. Bij constructiedijken is dat de vraag. Ik snap dat mensen vinden dat dijken rank moeten zijn. Maar in een weids landschap misstaat een brede dijk niet.'

Raadslid Hans Daudelij van Dorpsbelangen, met vijf zerels de grootste partij in West-Betuwe, is daar niet van overtuigd. 'Het waterschap walt zestig hectare natuur en bomen plat, plus een stel woningen. Als bewoners dan met een alternatief komen, verwacht wij een fatsoenlijk antwoord. Dat hebben we nog niet gezien.'

Volgens Daudelij meet het waterschap met twee maten. Zo wordt de stompe toren van Varik gespaard, maar verliest herberg het Veerhuis, enige tientallen meters verderop, zijn tuinen. Op initiatief van Daudelij heeft

de gemeenteraad de beslissing over het bestemmingsplan waarin de dijkverzorging is opgenomen onlangs met één maand uitgesteld. Daarmee hoopt hij te bewerkstelligen dat het waterschap en de bewoners alsnog naeder tot elkaar komen. 'Burgers moeten vooropstaan, niet de centen.'

Dat het protest tegen dijkverzorging uitgerekend in Varik de kop opsteekt, is geen toeval. Hier begon 25 jaar geleden al het protest tegen rigoureuze dijkverzorgingen. Een van de initiatiefnemers van het verzet destijds was de bekende kunstschilder Willem den Ouden. Den Ouden, 93 inmiddels, woont nog steeds in zijn huis onder aan de dijk bij Varik. Hij heeft van de plannen vernomen, vertelt Den Ouden aan de keukentafel naast zijn atelier. 'Ik hoor verschrikkelijke verhalen. Maar ik heb de kracht niet meer om mij te verzetten.'

Den Ouden is nog wel op een informatieavond geweest. Vertegenwoordigers van het waterschap zijn ook bij hem thuis geweest. Zijn huis blijft gespaard. 'Dat heeft mij gerustgesteld. Voor de rest: ik word er beroerd van.'

Na de vorige dijkverzorgingen schilderde Den Ouden uit protest geen polderlandschappen meer, alleen nog wolkenluchten. 'Want er is geen overheid die daaraan iets kan veranderen.' Tegenwoordig schildert hij louter nog zelfportretten. Vanuit zijn huis kan hij de wolken nauwelijks zien.